

УДК 316:305

Ю. П. КОВАЛЕНКО, Я. В. ЗОСЬКА

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ МАСКУЛІННОСТІ/ФЕМІННОСТІ В СОЦІАЛЬНІЙ ПЛОЩИНІ

Статтю присвячено визначенню категорії “маскулінність/фемінність” як такої, яку використовують у гендерних дослідженнях для розкриття культурно-символічного змісту “жіночого” й “чоловічого”. Виділено десять основних теорій формування маскулінності/фемінності, які не дублюють одна одну та відрізняються між собою. Розглянуто основні психологічні теорії статі, які дають уявлення про генезис маскулінності та фемінності в системі статевої ідентифікації особистості, про співіснування маскулінного й фемінного компонентів статевої ідентичності тощо.

Ключові слова: мускулінність, фемінність, жінка, чоловік, стать, особистість, психологічна теорія статі, категорія, статевої ідентичності, статевої поведінки.

Чимало експериментальних і теоретичних досліджень свідчить про вагомість категорії статі для розуміння особистості та її поведінки у суспільстві. Оскільки ми розглядаємо стать не в біологічному сенсі, а в соціальному, то використовуватимемо поняття “гендер” – складний соціокультурний конструкт, який відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим [10, с. 12].

Мета статті – визначити категорію “маскулінність/фемінність” як таку, яку використовують у гендерних дослідженнях для розкриття культурно-символічного змісту “жіночого” та “чоловічого”; виділити й описати десять основних теорій формування маскулінності/фемінності, які не дублюють одна одну та відрізняються між собою; з’ясувати формування маскулінності/фемінності в кожній виділеній теорії: психоаналітична теорія З. Фрейда; неопсихоаналіз К. Хорні; аналітична психологія К. Юнга; теорії зв’язку з об’єктом (Н. В. Антонова, Г. Блюм, Т. А. Репіна); трансперсональна концепція маскулінності/фемінності (А. Маслоу, С. Гроф, К. Уїлбер); перинатальний підхід С. Грофа; теорії соціального навчання (А. Бандура, Г. Біллер) та когнітивного розвитку (Л. Колберг); еволюційна теорія статі В. Геодакяна; теорія генезису маскулінності в концепціях науково-дослідного проекту АН СРСР “Соціально-психологічні проблеми соціалізації та засвоєння статевої ролі” (Ю. Є. Альошина, А. С. Волович) та нова психологія статі (Е. Маккобі, К. Джаклін).

Категорія, яка конститує галузь статевої диференціальної та гендерної соціології і яку використовують у гендерних дослідженнях для визначення культурно-символічного змісту “жіночого” й “чоловічого”, – “маскулінності/фемінності”. Однією з категорій, що належить до феномена

“маскулінності/фемінності” є статеворольова ідентичність – єдність самоусвідомлення та поведінки особистості, яка зараховує себе до тієї чи іншої статі й орієнтується на вимоги відповідної статевої ролі [10, с. 22]. Ще одне поняття, що застосовують у гендерних дослідженнях, – це статеворольова поведінка, яку визначають як своєрідну статеvu поведінку в несексуальній сфері, пов’язану із засвоєнням типових для культури чоловічих та жіночих норм і цінностей; установки й диспозиції на відповідну поведінку та її внутрішньоособистісні регулятори [10, с. 22].

Детальніший огляд праць Т. А. Репіної, Я. Л. Коломинського, М. Х. Мелтса. дає змогу виділити десять основних теорій формування маскулінності/фемінності, які відрізняються між собою й не дублюють одна одну, а саме: психоаналітична теорія З. Фрейда; неопсихоаналіз К. Хорні; аналітична психологія К. Юнга; теорії зв’язку з об’єктом (Н. В. Антонова, Г. Блюм, Т. А. Репіна); трансперсональна концепція маскулінності/фемінності (А. Маслоу, С. Гроф, К. Уілбер); перинатальний підхід С. Грофа; теорії соціального наuczіння (А. Бандура, Г. Біллер) та когнітивного розвитку (Л. Колберг); еволюційна теорія статі В. Геодакяна; теорія генезису маскулінності в концепціях науково-дослідного проекту АН СРСР “Соціально-психологічні проблеми соціалізації та засвоєння статевих ролей” (Ю. Є. Альошина, А. С. Волович) та нова психологія статі (Е. Маккобі, К. Джаклін) [2; 3; 6; 11; 13].

Розглянемо психоаналітичну теорію З. Фрейда [14; 15]. Згідно з його теорією, формування маскулінності/фемінності є наслідком вирішення Едипового комплексу та комплексу Електри, в результаті якого відбувається уподібнення дитини з батьком своєї статі. На думку вченого, досвід, який засвоюють хлопчики та дівчата в сім’ї, визначається їх вродженими біологічними потребами. Традиційний психоаналіз визнає, що чоловічі та жіночі моделі особистості діаметрально протилежні за своїми якостями і, якщо для типово чоловічої поведінки характерні активність, агресивність, рішучість, прагнення до боротьби та досягнень, здатність до творчої діяльності тощо, то для жіночої – пасивність, нерішучість, залежна поведінка, конформність, відсутність логічного мислення й прагнення до досягнень, а також більша емоційність і соціальна врівноваженість. З. Фрейд вважав, що особистість тоді розвивається гармонійно, повноцінно, коли вона наслідуює описані вище моделі й коли не порушується її статева ідентифікація.

З позиції, сформульованої К. Хорні в теорії неопсихоаналізу, як і в психоаналітичній теорії З. Фрейда, маскулінність аналізують як ідентифікацію з батьком, а фемінність – як ідентифікацію з матір’ю. Таке статеворольове прирівнювання здійснюють унаслідок вирішення Едипового комплексу та комплексу Електри [6; 16; 17]. Теорії З. Фрейда та К. Хорні виділяють біологічний рівень формування маскулінності/фемінності та повністю ігнорують вплив соціуму як такого, що значною мірою впливає на формування статеворольової поведінки індивіда. Це становище вимагає приймати наяв-

ність біологічного рівня статеворольової ідентичності з розкритою ідеєю формування, структурного та функціонального зразка як обов'язкове, однак лише як частину загальної структури статеворольової ідентичності.

З погляду К. Г. Юнга, жіноче й чоловіче має дві форми існування: надособистісну та персональну. Вчений дослідив, що “колективне несвідоме ідентичне в усіх людей та утворює тим самим спільну основу духовного життя кожного, будучи за природою надособистісним” [18, с. 98].

Маскулінні властивості жінки, чоловіче начало в її особистості, що його К. Г. Юнг називає Анімусом, забезпечують їй більшу гнучкість, свободу від стереотипів та наявність більш виразних інтелектуальних здібностей [21, с. 19].

Архетипи Аніми та Анімуса, що являють собою надособистісну форму буття чоловіків та жінок, “...самі по собі порожні та суто формальні...” [21, с. 19]. Ці архетипи засновані на біологічному факторі наявності у обох статей і чоловічих, і жіночих гормонів. К. Г. Юнг стверджував, що ці архетипи еволюціонували протягом віків у колективному несвідомому, як результат міжстатевих чи то гендерних відносин. Філософ стверджував, що і Аніма, і Анімус повинні гармонійно виражатися в особистості, не порушуючи загального балансу [6; 18–22]. Тобто чоловік повинен виражати свої “фемінні” властивості поряд із “маскулінними”, а жінка – навпаки. Лише за таких умов можливим стане гармонійний, різнобічний розвиток особистості.

Представники теорій зв'язків з об'єктом (Н. В. Антонова, Г. Блюм, Т. А. Репіна) основну увагу приділяють зв'язкам дитини з матір'ю та іншими визначними особами раннього дитинства. Визначні особи є базою для розвитку людини в дитинстві, однак особливості, які характеризують зв'язки дитини з навколишнім середовищем, є основою для більш пізніх інтерперсональних зв'язків особистості [3; 6; 13].

На відміну від попередніх теорій, у трансперсональній концепції (С. Гроф, А. Маслоу, К. Уїлбер) [9] маскулінність/фемінність виходить за межі особистості. Центральним є те, що одним з перших енергетичних поділів світу на більш об'єктному рівні є розподіл на Чоловічий та Жіночий початок світу. Тому закон існування чоловічого та жіночого повинен пронизувати все, що стосується людини. Отже, чоловіче та жіноче – це не тільки особистісні утворення, але й, насамперед, конкретні надособистісні енергетичні процеси. У пубертатному віці в чоловікові та в жінці відкривається відповідно чоловічий або жіночий об'єм [10, с. 20].

С. Гроф у своєму перинатальному підході відзначає нову площину формування маскулінності/фемінності. Вчений вважає, що формування маскулінності/фемінності настає ще до народження дитини [9].

Дослідження В. А. Геодакяна [7] еволюційної теорії статей, згідно з якою поділ статей є наслідком спеціалізації живих істот за двома головними аспектами еволюції: збереження та модифікація генетичних даних. Адаптив-

ні системи, що еволюціонують у несталому середовищі, поділяються на дві підсистеми з консервативною та оперативною спеціалізацією, останнє підвищує завзятість систем. Відповідно до цієї думки жіночий початок є стабілізуючим, а чоловічий – мінливим, таким, що зазнає еволюції. Психологічна відмінність статей: згідно з В. А. Геодакяном, факт наслідування чоловіком маскулінної, а жінкою – фемінної форм поведінки започаткована в еволюційному розвитку, тобто у філогенезі всього живого, і є необхідним для виживання [10, с. 21].

Представники теорії соціального научіння (А. Бандура, Г. Біллер) та когнітивного розвитку (Л. Колберг) зазначають, що основними в розвитку статевої поведінки є моделі батьків, які дитина копіює та наслідує, а також підкріплення поведінки, яку застосовують батьки (позитивне – за поведінку, що відповідає статі, негативне – за невідповідну) [23; 24; 31]. Провідним принципом научіння статевої поведінки є диференціація статей за допомогою спостереження, заохочення, покарання, шляхом прямого або непрямого впливу. У статевій соціалізації дитини, крім позитивного та негативного підкріплення, важливу роль відіграє й пізнавальна інформація, яку дитина отримує від дорослого, а також розуміння нею власної статевої належності [10, с. 22].

Теорія генезису маскулінності в концепції науково-дослідного проекту АН СРСР “Соціально-психологічні проблеми соціалізації та засвоєння статей” виділяє, що фемінність закладена в людині біологічно [1, с. 74]. Згідно із цією теорією всі люди народжуються фемінними, та в процесі розвитку особистості суспільство спонукає хлопчиків відмовитись від фемінності, ставлячи в жорсткі межі, контролює дотримання чоловічих статей для хлопчиків, що стає причиною відмови від фемінності. При цьому схожість чоловіків у зв’язку з відсутністю чітких чоловічих нормативів має негативне підґрунтя: не дозволяється мати схожість із жінкою. Упровадження маскулінності з боку дорослих також є негативною: не схвалювання “чоловічих” проявів, а покарання за “не чоловічі”. Дитину змушують до “чоловічих” дій, що не є чітко окресленими. При цьому в методах виховання маскулінності в хлопчиків присутні погрози та покарання близького кола людей. Це спричиняє хвилювання в дитини, і результатом є надмірний прояв бути маскулінним та постійне напруження не зробити чогось “жіночого”. Наслідком є те, що маскулінна ідентичність утворюється як результат уподібнення себе з якоюсь статусною позицією або соціальним міфом “як виглядає справжній чоловік”. Створена таким чином статеві ідентичність є дифузною, легко вразливою та одночасно дуже ригідною.

На думку представників нової психології статі (Е. Маккобі, К. Джаклін) [13; 25; 28; 29; 30], провідну роль у формуванні психічної статі та статей статей відіграють соціальні очікування суспільства, які утворюються відповідно до визначеної соціально-культурної матриці й відобра-

жаються в процесі виховання. Дж. Стоккард та М. Джонсон [26; 32], сираючись на провідні положення теорії соціального очікування суспільства, пропонують вагоме твердження про те, що стать біологічна (хромосомна та гормональна), тобто стать генетична може лише допомогти людині розкрити потенційну поведінку, а провідною при формуванні статевої самосвідомості є психологічна стать, соціальна, яка засвоюється протягом життя та на формування якої значним чином впливають расові, класові, етнічні варіації статевих ролей та належні до них соціальні очікування.

Аналізуючи визначні психологічні теорії статі, важливо зазначити наявність принципових розбіжностей у питанні щодо первинності елементу маскулінності або фемінності.

Згідно з теорією З. Фрейда та К. Хорні, первинною психосексуальною функцією є маскулінність, як для жінки, так і для чоловіка. Первинність маскулінності в дівчат виражається в тому, що об'єктом лібідо є жінка-мати. Розвиток фемінності пов'язаний із заглушенням маскулінності та із часом повною відмовою від неї.

Протилежну думку викладає К. Г. Юнг, згідно з якою первинним елементом статевої ідентифікації є фемінна ідентичність, від якої слід відмовитися в ході розвитку. Вчений зазначає, що маскулінність є відмовою від первинної фемінності, де фемінність – це незрілість, саме для чоловіків.

Додержуються аналогічної думки й представники теорії генезису маскулінності, сформованої радянськими психологами. Згідно з теорією, первинною, генетичною (або вродженою) є фемінність, а маскулінність є лише результатом примусового виховання.

Представники теорії зв'язку з об'єктом, теорії соціального науління та когнітивного розвитку, а також нової психології визнають, що фемінність і маскулінність не є первинними. Це пов'язано з тим, що ці якості, виховують у дитини та формують у процесі соціалізації, вони не є вродженими.

На подібній думці ґрунтується трансперсональний підхід, еволюційна теорія статі та перинатальний підхід С. Грофа. Але саме пояснення відрізняється. Людина відразу народжується маскулінною або фемінною, що зумовлено необхідністю існування світу через поділ на чоловіче та жіноче.

Отже, ми визначили, що в статевій ідентичності є два елементи, а саме маскулінність та фемінність. Відповідно до теорій, між маскулінністю й фемінністю можуть існувати відносини або конкуренції, або взаємодоповнення.

Згідно з теорією З. Фрейда, між маскулінністю та фемінністю існують відносини конкуренції, боротьби, бо первинною, як уже вказувалось раніше, є маскулінність, а фемінність формується як придушення маскулінності та відмова від неї. З. Фрейд зазначав, що етап первинної прихильності до матері, або первинної маскулінності, вагомий для звичайного функціонування особистості жінки [14; 15].

К. Г. Юнг у своїй теорії спирався на архетипічну ідею гармонії, єдності протилежностей. Принцип полярностей вказує, що кожній функції,

установці, бажанню відповідає протилежність. Чоловік свідомо виявляє маскулінність, його безсвідоме характеризують фемінні риси – імпульсивність та емоційність, тобто між маскулінністю та фемінністю є відносини компенсації та конкуренції. За базу К. Г. Юнг бере дихотомічну альтернативу “екстраверсія-інтроверсія”. Ця дихотомічна пара імпліцитно містить конотації інших альтернативних пар: зрілість – інфантилізм, чоловіче – жіноче. Виходячи із цього, можна зробити висновок про існування між маскулінністю й фемінністю відносин протилежності, які можуть варіювати від конфронтації та боротьби і до гармонії [18–22].

Позиція К. Хорні передбачає, що жіночність виникає в процесі перетворення мужності; накопичення маскулінних рис імовірно тільки через відмову від фемінності, тобто існування маскулінності та фемінності разом неможливе. Отже, відносини між маскулінністю та фемінністю перебувають у стані конкуренції та боротьби [6; 16; 17].

Так само теорія зв'язків з об'єктом описує існування відносин конкуренції та боротьби між маскулінністю й фемінністю, але не приділяє цій проблемі належної уваги [10, с. 26].

Відповідно до трансперсональної теорії, чоловіче та жіноче утворення доповнюють один одного. Жіноче не протистоїть чоловічому, але доповнює його до цілого. Жіноче та чоловіче утворюють єдине ціле. У трансперсональній теорії визначено, як реалізується цілісність на рівні соціуму, але не зрозуміло, як чоловіче та жіноче співіснують у межах однієї особистості як персональні утворення [10, с. 27].

В еволюційній концепції В. А. Геодакяна також чоловіче й жіноче перебувають у відносинах доповнення. Дослідник вважав прийнятною ту соціальну концепцію статі, яка розуміє рівноправність статей через їх різну біологічну, психологічну та соціальну відмінність, доповненість [7].

Теорія соціального наuczіння та когнітивного розвитку, а також нова психологія статі фіксують можливість виховання будь-якої форми статевої поведінки. Останнє виявляє існування як відносин боротьби та конкуренції, так і доповненості між маскулінністю та фемінністю [23; 24; 31].

Концепція генезису маскулінності в працях радянських психологів передбачає існування конкуренції й боротьби між маскулінністю та фемінністю. При цьому дослідники стверджують, що причинами такої конкуренції є вимоги суспільства щодо стереотипів справжньої жіночності або мужності [1, с. 80].

У дослідженнях маскулінності та фемінності важливим є питання про можливість співіснування цих елементів в однієї особистості.

Поєднання розвитку фемінності та маскулінності в одній людині (незалежно від її біологічної статі) визначається андрогінністю. У гендерній психології андрогінію досліджують як особистісну характеристику, що не має зв'язку з відхиленням статевого розвитку або статево-рольової орієнтації [4, с. 47]. Розвинена андрогінія в людини (стать не має значення) про-

гнозує різноманітний арсенал і гнучкість її рольової поведінки, високі соціально-адаптивні здібності та інші вагомні якості. Наприклад, спостерігається, що обдарованим людям притаманна висока андрогінія [4, с. 47].

У психологічній термінології засновником терміну андрогінії був К. Г. Юнг, пояснюючи її через гендерні архетипи Аніми та Анімуса. С. Бем [5] винайшла методику, завдяки якій можна розпізнавати типи людей незалежно від їхньої фізіологічної статі: 1) маскуліні (з вираженими чоловічими якостями); 2) фемінні (з вираженими жіночими якостями); 3) андрогінні; 4) невизначені (без виражених якостей маскуліності і фемінності).

Висновки. Для ХХ ст. характерні передові соціальні зрушення і “зміни в культурних стереотипах маскуліності та фемінності, які стали сьогодні менш виразними та полярними” [12, с. 108]. І. Кон у своїх дослідженнях наголошує, що сучасні ідеали маскуліності та фемінності є гранично суперечливими, оскільки в масовій культурі відбуваються процеси гендерного нівелювання та трансфігурації [8, с. 62].

Нами було розглянуто основні психологічні теорії статі, які дають уявлення про генезис маскуліності та фемінності в системі статевої ідентифікації особистості, про співіснування маскулінного й фемінного компонентів статевої ідентичності тощо. Аналіз психологічних теорій засвідчив наявність розбіжностей у визначенні такого складного явища, як статева ідентичність особистості, а саме: проблема функціонально-структурних характеристик організації утворення маскуліності/фемінності вирішується досить неоднозначно й вимагає поглибленого вивчення.

Список використаної літератури

1. Алешина Ю. Е. Проблемы усвоения ролей мужчины и женщины / Ю. Е. Алешина, А. С. Волович // Вопросы психологии. – 1991. – № 4. – С. 74–82.
2. Андреев В. И. Конфликтология: Искусство спора, ведение переговоров, разрешение конфликтов / В. И. Андреев. – Москва : Нар. Образ, 1995. – 127 с.
3. Антонова Н. В. Проблемы личностной идентичности в интерпретации современного психоанализа, интеракционизме и когнитивной психологии / Н. В. Антонова // Вопросы психологии. – 1996. – № 1. – С. 131–143.
4. Бендас Т. В. Гендерная психология : учеб. пособ. / Т. В. Бендас. – Санкт-Петербург : Питер, 2008. – 431 с.
5. Бем С. Узнай свой гендер : опросник [Электронный ресурс] / С. Бэм. – Режим доступа: <http://sekretiki7ya.ru/uznay-svoy-gender-oprosnik-sandryi-bem/>.
6. Блом Г. Психоаналитические теории личности / Г. Блом – Москва : КСП, 1996. – 248 с.
7. Геодакян В. А. Дифференциальная смертность и норма реакции мужского и женского пола. Онтогенетическая и филогенетическая пластичность / В. А. Геодакян // Общая биология. – 1974. – Т. 35. – № 3. – С. 376–385.
8. Гидденс Э. Социология / Э. Гидденс. – Москва : Эдиториал УРСС, 1999. – 698 с.
9. Гроф С. За пределами мезга / С. Гроф. – Москва : Изд-во Трансперсонального ин-та, 1993. – 504 с.
10. Дорошенко Н. М. Гендерна детермінація вибору студентами стратегії поведінки в конфлікті : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Н. М. Дорошенко. – Київ, 2003. – 227 с.
11. Коломинский Я. Л. Ролевая дифференциация пола у дошкольников / Я. Л. Коломинский, Н. Х. Мелтсас // Вопросы психологии. – 1985. – № 3. – С. 165–171.

12. Кон И. С. Ребенок и общество: (Историко-этнографическая перспектива) / И. С. Кон. – Москва : Наука : Главная редакция восточной литературы, 1988. – С. 12–39; 133–165.
13. Репина А. С. Анализ теорий половой социализации в современной западной психологии / А. С. Репина // Вопросы психологии. – 1987. – № 2. – С. 158–165.
14. Фрейд З. Введение в психоанализ : лекции / З. Фрейд. – Москва : Наука, 1989. – 455 с.
15. Фрейд З. Психология бессознательного : сб. произвед. / З. Фрейд ; сост., науч. ред., авт. вступ. М. Г. Ярошевский. – Москва : Просвещение, 1990. – 448 с.
16. Хорни К. Женская психология / К. Хорни. – Санкт-Петербург : Восточно-Европейский ин-т психоанализа, 1993. – 222 с.
17. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – Санкт-Петербург : Питер, 1997. – 608 с.
18. Юнг К. Г. Архетип и символ / К. Г. Юнг. – Москва : Ренессанс, 1991. – 304 с.
19. Юнг К. Г. Воспоминания, сновидения, размышление / К. Г. Юнг. – Киев : Airlend, 1994. – 404 с.
20. Юнг К. Г. Либидо, его метамарфозы и символы / К. Г. Юнг. – Санкт-Петербург : Восточно-Европейский ин-т психоанализа, 1994. – 416 с.
21. Юнг К. Г. Об архетипах со специальным обращением к понятию Анимы / К. Г. Юнг ; пер. с англ. А. Баженова. – Харьков : ХГУ, 1992. – С. 19.
22. Юнг К. Г. Психологические аспекты архетипа матери (1939–1954) / К. Г. Юнг ; пер. с англ. Баженова. – Харьков : ХГУ, 1992. – 33 с.
23. Alpert-Gillis L. J. Gender and sex-role influences on children's self-esteem // L. J. Alpert-Gillis, J. P. Connel, J. Pers. – 1989. – 57. – № 1. – P. 98–114.
24. Bernard M. E. Sex-role identity and mental ability / M. E. Bernard, G. J. Boyle, B. F. Jackling // Pers. And indiv. Diff. – 1990 – 11. – № 3. – P. 213–194.
25. Biller H.A. Father, child and sex role. Paternal determinants of personality / H. A. Biller. – Lexington, Mass., 1971. – 194 p.
26. Bisaria S. Identification and elimination of sex stereotypes in and from education programs and school textbook / S. Bisaria // UNESCO. – 1985. – October. – 37 p.
27. Chatterjee J. Sex role attitudes of self and those inferred of peers, performance, and career opportunities as reported by women in nontraditional vs. Traditional training programs / J. Chatterjee, M. McCarney // Sex Roles. – 1989. – 21. – № 9–10. – P. 653–669.
28. Krampen G. Gender differences in personality: Biological and/or Psychological / G. Krampen, B. Effertz, Eur. J. Pers. – 1990 – 4. – № 4. – P. 120–123.
29. Kaplan H. B. Sex difference in social interest / H. B. Kaplan // Indiv. Psychol. – 1991 – 47. – № 1. – P. 120–123.
30. Michel W. A social-learning view of sex differences / W. Michel ; ed. E. E. Maccoby. – Stanford, 1966. – P. 56–61.
31. Peterson C. D. The relationship between sex role identity and marital adjustment / C. D. Peterson, D. N. Baucom, M. J. Elliott, A. Farr // Sex Roles. – 1989. – 21. – № 11–12. – P. 775–787.
32. Serbin L. A comparison of teacher response to the precademic and problem behavior of boys and girls / L. Serbin, K. O'Leary, R. Kent, I. Tonick // J. Child Devel. – 1973. – V. 44. – P. 796–804.

Стаття надійшла до редакції 21.08.2014.

Коваленко Ю. П., Зоська Я. В. Теоретические принципы понимания категории маскулинности/фемининности в социальной плоскости

Статья посвящена определению категории “маскулинность/фемининность” как такой, которая используется в гендерных исследованиях для раскрытия культур-

но-символического содержания “женского” и “мужского”. Выделено десять основных теорий формирования маскулинности/фемининности, не дублирующих друг друга и отличающихся между собой. Рассмотрены основные психологические теории пола, которые дают нам представление о генезисе маскулинности и фемининности в системе полоролевой идентификации личности, о сосуществовании маскулинного и фемининного компонента полоролевой идентичности.

Ключевые слова: маскулинность, фемининность, женщина, мужчина, пол, личность, психологическая теория пола, категория, полоролевая идентичность, полоролевое поведение.

Kovalenko Y., Zoska Y. Theoretical Principles Understanding of the Categories of Masculinity/Femininity the Social Plane

The article is sanctified to determination of category of “masculinity/femininity”, as to the category that is used in gender researches for opening of in a civilized manner-symbolic maintenance a “female” and “male”. It is distinguished, ten basic theories of forming of masculinity/femininity, that does not duplicate each other and differ from each other. The basic psychological theories of sex, that give to us an idea about genesis of masculinity and femininity in the system of role of sex authentication of personality, are considered, about the coexistence of male and female component of role of sex identity and others like that. We have studied the main psychological theories of gender, which give us an idea of the Genesis of masculinity and femininity in the system of sex-role identification of the coexistence masculinos and feminine component of sex-role identity, and so on, the Analysis of psychological theories showed a discrepancy in the definition of such a complex phenomenon as statevalue identity of the individual, namely: the problem of functional-structural characteristics of the organization of education of masculinity/femininity is solved very ambiguous and requires in-depth study.

Key words: masculinity, femininity, female, male, sex, personality, psychological theory of sex, category, role of sex identity, sex role behavior.